

RANDERS POSTKONTOR

1674 - 31. marts - 1974

RANDERS POSTKONTOR

1674 - 31. marts - 1974

Randers
Torvald Ethelberg's Bogtrykkeri
1974

Omkring Randers postkontors 300 års jubilæum

Et for offentligheden tilgængeligt postvæsen blev først indrettet ved Christian den IV's »Forordning om postbude« af 24. december 1624, hvor bestyrelsen af postvæsenet samtidig blev lagt i hænderne på 4 af Københavns borgmester og råd valgte købmænd, en fra hver af de 4 handelskompagnier — det islandske, det ostindiske, klædekompaniet og silkekompaniet — hvis stilling betegnedes som postforvaltere.

Der var før denne tid en vis postbesørgelse af kongens breve, men først fra denne dato blev postbesørgelsen lagt i faste rammer og kunne fra nu af benyttes af offentligheden.

Postbesørgelsen bestod af nogle ruter, hvorover der alene befordredes breve, idet ruterne kun udførtes af gående postbude. Alene på 1 rute — hovedruten København—Hamborg — var der kørende befordring 1 gang ugentlig omfattende både brev- og pakkepost.

Den erlagte brevporto blev udregnet efter, hvor mange ark papir brevet indeholdt samt over hvilken strækning det skulle befordres.

Portobeløbet fordeltes mellem staten, postmestrene og postbudene.

Christian den IV's forordning af 1624 nævner kun 2 postkontorer i Danmark — 1 i København og 1 i Kolding — men i løbet af de kommende år blev der ansat postmestre i flere større byer.

Som følge af at Danmark i 1600-tallet var indviklet i de europæiske krige og de deraf følgende ulykker, der ramte landet, forfaldt det nyoprettede postvæsen imidlertid i en sådan grad i denne periode, at Frederik den III i 1653 for et tidsrum af 30 år overdrog det til en hamborger — Poul Klingenberg — der med stor dygtighed etablerede en postbefordring nu baseret på postryttere, der blev benyttet til al brevbefordring.

I denne periode er Randers postkontor oprettet.

Den første begyndelse

Hvornår det første postkontor i Randers blev oprettet vides ikke med bestemthed, men man ved, at der den 31. marts 1674 af Christian den V blev givet postmester Chr. Pipper kongelig bestalling på

embedet »som tilforn«, og postkontoret i Randers regner derfor sin grundlæggelse fra denne dato.

Bestillingen kan have haft følgende ordlyd:

»Vi Christian 5. gøre alle vitterligt, at vi nådigst haver antaget og bestillet og nu ved dette vort åbne brev antage og bestille nærværende Christian Pippet at skulle være postmester udi vor købstad Randers.

For samme hans bestilling bevilges, at han skal til givning have 100 kurant daler, hvilke fornævnte 100 kurant daler ham skal gives ud af post-pengene, og skal samme hans ansættelse og besoldning begynde fra dette brevs dato og siden årligen, så længe han ved samme bestilling er.

Thi forbyde vi alle og enhver fornævnte Christian Pippet herimod, eftersom foreskrevet står, at hindre eller i nogen måde forfang at gøre under vor hyldest og nåde.

Københavns slot, den 31. marts 1674.

Christian den 5.«

Pladsproblemer havde man ikke i de første mange år i Randers, idet forretningernes antal ikke var større, end at de forskellige postmestre kunne nøjes med et enkelt værelse af deres beboelse som kontor. Som følge heraf er det umuligt at følge beliggenheden af postkontoret. Flere af de første postmestre i Randers var således by- og rådstueskrivere, og det kan tænkes, at postforretningerne blev udført sammen med dette erhverv på rådstuen. Dog kan man i en bekendtgørelse i »Randers Amtsavis« den 31. oktober 1815 læse, at postkontoret den 5. november samme år flytter fra Nygade til Vester-gade i den af hr. Dibbelt forhen beboede gård, som var blevet købt af postmester N. la Cour, der ved sin tiltræden i 1810 afløste en række by- og rådstueskrivere samt birkedommere, og således regnes som den første fagmand i embedet.

Postlokaler af nyere dato

Sikre oplysninger har man først ved postvæsenets leje af lokaler i 1862 i ejendommen Rådhusstræde 6. Disse lokaler blev dog hurtigt for små, og allerede i 1869 flyttede man til Vestergade 40 — det nuværende Wangs Hotel — Denne flytning vakte megen utilfredshed blandt publikum, der var vant til, at postkontoret lå midt i byen. Således hed det i en vise i en lokal sommerrevy:

*Æ Posthus met i Bøjen laa
mæ jet saa fek 'et Nøkker
aa fløttet ud te Hornbæk Brow,
a ved et, hva do tækker!*

Det gamle posthus på Rådhusstrøget

Om det var publikums reaktion eller andre årsager, der var medvirkende, vides ikke, men efter få år flyttedes postkontoret igen. Denne gang til Rådhusstrøget 2, farvehandler Blaabergets ejendom. I ejendommens baghus, der har facade til Provstegade blev postvæsenet installeret.

Men heller ikke dette vakte udelt tilfredshed. Randers Venstreblad skriver den 1. november 1893 bl. a.:

»Når en fremmed kommer her til byen og er så heldig at finde posthuset, så undrer de sig såre over dette stykke middelalder, som her åbenbarer sig. Ad en hønsestige entrér man op i et lille snavset og om aftenen bælgmørkt forværelse, hvis eneste møblement er en overordentlig tarvelig, blækbestænkt pult, som man vogter sig for at komme i berøring med, hvis man ikke er absolut nødt dertil. Inden for ligger et større rum, der har megen lighed med en lade. Møblerne i dette rum stammer rimeligvis fra tiden for syndfloden o. s. v.«

Rigtig gode lokaler fik man først, da man den 17. april 1900 — april flyttedag — tog de nye lokaler i brug i ejendommen Houmeden 12, hvor nu Klostergården ligger. Disse lokaler, som også faldt i publikums smag, skulle svare til tidens krav en lang årrække. Men de kunne dog ikke stå mål med det voksende antal forretninger, som medførte forøget personale, og dermed krav om mere plads. Det blev taget under overvejelse at bygge en postbygning, der også kunne rumme telegrafvæsenet, der ligeledes boede til leje.

Postkontoret i Houmeden

Overvejelserne om en ny postbygning trak ud, og først da pladsforholdene var så ringe, at der op mod jul og på andre travle dage måtte posteres en mand i publikumslokalet for at holde styr på rækkerne og forhindre, at det gik ud over mindre kraftige personer i trængselen, kom der fart i overvejelserne.

Telegrafan

Det var handelsstanden i Randers, der — vågen som altid — indså, at også Randers måtte tilsluttes det i 1854 nyoprettede telegrafnet, hvorfor man sendte et andragende til Rigsdagen herom, men først efter at andragendet var fornyet i 1855 og 1856 gav det resultat, og telegrafstationen åbnede den 1. januar 1857.

Ved åbningen havde stationen 4 telegraflinier og ligeså mange telegrafapparater, der blev betjent af 1 bestyrer og 2 telegrafister, medens 1 telegrafbud sørgede for udbringningen.

Den første bestyrer, der blev konstitueret var telegrafassistent Johan Peter Georg Balduin Lund, der i 1862 afløstes af telegrafassistent F. C. C. Bech, der fungerede helt frem til 1906.

I denne periode havde bestyreren som hjælpere 1 overtelegrafist samt 5 telegrafister, blandt dem Jacob Brøndum, der blev fader til forfatterinden Karin Michaelis.

Telegrafstationen i Randers var i disse år inde i en rivende udvikling. I 1871 havde den således 34.825 ekspeditioner, hvilket antal allerede i 1872 var steget til 54.496.

Al telegramtrafik afvikledes på daværende tidspunkt ved hjælp af morsealfabetet, telegrafnøglen og telegrafapparater, hvor tegnene blev modtaget nedskrevet på smalle strimler, hvorfra de bagefter blev afskrevet på telegramblanketter i almindeligt forståeligt sprog.

Telefonens udbredelse og firmaernes anskaffelse af egne fjernskriverforbindelser har bevirket, at telegrafen i de senere år har mistet meget af sin betydning. Det kan således oplyses, at der her i Randers i året 1973 er forekommet ialt 5.210 ekspeditioner af telegrammer.

Den 1. september 1906 overtog Rasmus Carl August Fryd bestyrerstillingen, men kun for 2 år, idet han i september 1908 efterfulgtes af Fritz Oluf Jensen, der senere tog navneforandring til Naumann. Ved siden af virksomheden som telegrafbestyrer drev han i 40 år ingeniørvirksomhed, restaurerede blandt andet en mængde kirker og særlig kirkespir, som blev forsynet med lynafledere, på hvilket område han var særlig sagkyndig.

Naumann blev den sidste telegrafbestyrer i Randers, idet stillingen ved sammenslutningen i 1927 blev inddraget og ledelsen henlagt under postmesteren — A. M. Østergaard — der herefter var leder af såvel post- som telegrafkontoret.

Telegrafvæsenets lokaler havde ligesom postvæsenets ikke været for gode, og væsenet havde tit måttet stå for skud på grund af de dårlige lokaler og deres beliggende. Således skriver en kunde den 1. februar 1867 til telegrafdirektør Peter Faber, der af personer uden for post- og telegrafvæsenet er bedre kendt som forfatteren til »Højt fra træets grønne top«, om et besøg på telegrafstationen, der havde til huse i den gamle toldbod på Skibsbryggen:

»Jeg havde således for ca. 1 måned siden en depeche, som jeg nødvendigvis skulle have befordret, og da der netop denne dag var højvande og snestorm, kunne jeg ikke vade til telegrafstationen uden i meget høje vandstøvler, og lige tæt ved stationens indgang trådte jeg i en meget dyb rendesten, hvorved jeg fik støvlerne fulde af is og vand. Rendestensbrættet var bortskyllet og for is og sne kunne jeg ikke vare mig for rendestenen. I går aftes kunne et bud, jeg afsendte med en depeche, ikke nå stationen formedels højvande, og det var ikke muligt at få fat i en båd. Den her omtalte ulempe, som er almindelig omtalt, og som man tror at turde beklage sig over, kunne hæves, når bestyreren under sådanne omstændigheder sørgede for, at der var en mand med en båd i nærmeste gade.«

Historien melder intet om, hvorvidt telegrafbestyreren også blev bådfører.

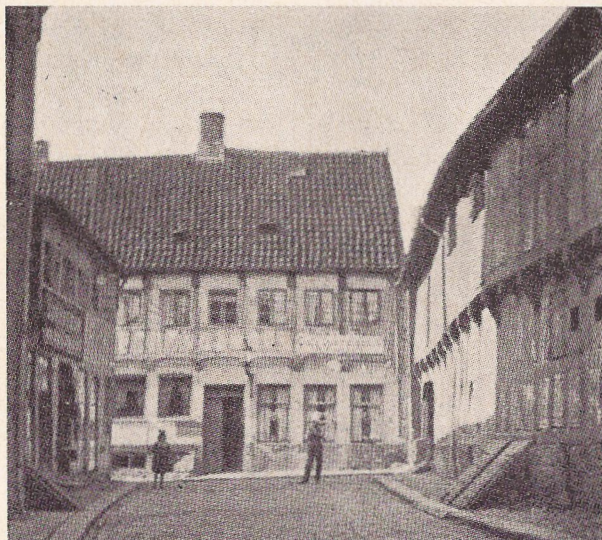
13. marts 1902 skete der imidlertid en betydelig forbedring af lokaleforholdene, idet telegrafstationen da flyttede fra den gamle toldbod til en helt ny og moderne ejendom Storegade 8, der var opført året før af etatsråd, grosserer J. Ankerstjerne.

Statstelefoncentralen, der var oprettet 10. november 1896, flyttede også med til disse nye lokaler.

I året 1927 blev de 2 etater post- og telegrafetaten sammenlagt under fælles ledelse, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, hvilket blev effektueret her i Randers pr. 1. april 1928, hvor telegra-fen og statstelefonen fik lokaler i den nuværende bygning på 1. sal, hvor der senere også etableredes et radiostudie, der navnlig var i brug til afvikling af julehilsener til Færøerne og Grønland fra herboende, der mødte op for selv at afgive deres hilsener i mikrofonen.

Den nuværende bygning

Staten købte Hotel Nørreris på hjørnet af Nørregade og Torvestræde, som Klostergade dengang hed. Der blev udarbejdet tegninger til en hjørneejendom med tårn. Man blev imidlertid klar over, at man også måtte erhverve naboejendommen i Nørregade 3, som tilhørte musik-handlerske frk. Hansen, og som er nedrevet i 1973 i forbindelse med Amsavisens nybyggeri. Prisen for denne ejendom var imidlertid for høj for staten, og man lavede derfor planerne om og udarbejdede nye tegninger til et byggeri på den købte grund og på den af postmester von Holstein i 1920 erhvervede grund i Torvestræde (Klostergade).

Gammelt parti af Torvestræde og Snaregade

Resultatet blev den nuværende post- og telegrafbygning, der påbegyndtes opført i 1922, og blev taget i brug den 1. marts 1925. Bygningsudgift: 841.450 kr. 06 øre.

Post- og telegrafvæsenet kunne naturligvis ikke selv udnytte denne store bygning, og der blev derfor udlejet lokaler til kontorer, blandt andet til amtsstue og til amts vej- og vandløbsvæsenet, samt til beboelse. Først ved den seneste ændring af det indre af bygningen i 1969—71 ophørte de sidste private lejemaal.

De af post- og telegrafvæsenets kunder, der har deres gang på postkontoret, kender det store og moderne indrettede ekspeditionslokale i stueetagen med indgang fra Nørregade og pakeindleveringen med indgang fra Klostergade. Mellem disse lokaler er i stueetagen place-

Det nuværende postkontor

ret lokaler for stempling og sortering af al afgående brevpost fra Randers. 1. sal i bygningen optages i det væsentligste af lokaler til ankomstsorteringen og af brevbærerhallen, hvor alle brevbærerne og de landpostbude, der udgår fra selve postkontoret, om morgenen ordner deres post inden omdelingens påbegyndelse. På 1. sal er også placeret administrationsafdelingen, hvor der er postmesterkontor samt kontor for Postens Kundetjeneste med adgang fra hovedindgangen i Nørregade.

På 2. sal findes postkontorets marketenderi og frokoststue samt undervisningslokaler.

Postmestre gennem tiderne

I kong Christian IV's forordning nævntes kun 2 postmestre i hele landet, nemlig i København og i Kolding, og der skulle gå 50 år, inden Christian Pipper, Randers fik kgl. bestalling som postmester. Den næste postmester, der kendes ved navn er Anders Knudsen, der tiltrådte i 1711, og afskediges i juni 1717.

Hans efterfølger, by- og rådstueskriver Hans Pedersen Gyrsting, besad embedet 1717—1719 og efterfulgtes 12. juni 1719 af Lewe Elias Lewesen, der var postmester til sin død i maj 1731.

Den 27. juni 1731 udnævntes by- og rådstueskriver Christoffer Høegh til postmester, men han døde efter kun 2 års forløb og en anden by- og rådstueskriver, Hans Knudsen, udnævntes som postmester den 23. juli 1733. Han havde embedet til sin død i januar 1761.

Birkedommer Jens Nicolai Lund blev herefter postmester den 21. marts 1761. Han afstod imidlertid med kongelig tilladelse embedet i december 1769 til birkedommer Johan Henrik Stabel, der tog sin afsked pr. 30. juni 1810.

Fra denne periode foreligger en »Instruks for de kongelige postmestre i Danmark« af 31. december 1822 udarbejdet af Generalpostdirektionen, hvoraf et par uddrag måske kan give en fornemmelse af forholdene dengang.

Det hedder f. eks. således:

»De kongelige postmestre bør med al flid og troskab forrette de dem anbetroede postmester-embeder, og på det nøjeste holde sig efterrettelige, såvel de angående postvæsenet og kongelige oppebørsler udgangne eller herefter udkommende kongelige anordninger som alle generalpostdirektionens derhen sigtende foranstaltninger og befallinger....«

»Forsåvidt de ikke selv kunne bestride de ved postkontoret forefaldende forretninger, må de dertil forsyne sig med duelige og troe folk, for hvis opførsel de under forretningernes bestridelse selv skulle stå til ansvar....«

»Til ombærelsen af de med posterne ankommende løse breve og pakkepostsager må de forsyne sig med skikkelige og tilforladelige postbude, for hvis opførsel de skulle være ansvarlige, og ligesom de ved deres embeds tiltrædelse har stillet den dem for oppebørslerne pålagte kaution således må de også ved hvert års udgang indsende vedkommende øvrigheds attest om, at forloveren er i live og i samme vederhæftige stand, som da han indgik kautionen.«

Herefter blev Niels la Cour fra Holstebro udnævnt til postmester i Randers. Han døde den 10. maj 1827, og den 1. oktober samme år blev kancellist i generalstabens Bureau Christian Andreas Müller postmester, hvilket embede han bestred til 31. marts 1843. Embedet blev nu bestyret ved konstitution, først af N. C. Petersen, dernæst af fuldmægtig i generalpostdirektionen Ludvig Frederik Thomsen, der blev udnævnt til postmester den 1. januar 1850 og som døde i embedet den 27. oktober 1860.

Med postmester L. F. Thomsen bliver listen særlig Randers-aktuel, idet postmesterens søn, hans excellence, dr. phil., professor Vilhelm Thomsen, ridder af elefantordenen, blev æresborger i Randers, hvor en af byens pladser stadig bærer hans navn. Faderens billede smykker sammen med billeder af de efterfølgende postmestre en væg på postmesterens kontor.

Fra Hobro kom Christian Peter Schack Wiborg og var postmester i tiden 1. juli 1861—30. september 1874, hvorefter fuldmægtig i Postvæsenets Overstyrelse, Emil Castberg var postmester til 29. februar 1876. Han fortsatte sin tjeneste i postvæsenet som postinspektør og afløstes fra den 1. oktober samme år af postmester Carl Christian Olsen, der tog sin afsked den 30. september 1884.

Næste postmester var Peter Ludvig Wørmer, som kom fra Nykøbing Mors, han døde den 4. februar 1898 og blev efterfulgt af Jakob Theodor Hansen, der kom fra Køge og tog sin afsked pr. 30. september 1913.

Fra den 1. oktober 1913 blev postmesteren i Hjørring Louis Knud Wohlt von Holstein udnævnt til postmester i Randers. Hans mål var bl. a. at se en ny postbygning rejse sig. Han satte al sin kraft ind på dette projekt, men en alvorlig sygdom gjorde, at han ikke fik set bygningen færdig, idet han døde den 21. maj 1923. Han efterfulgtes af fuldmægtig i distriktsstyrelsen Adalbert Marius Østergaard, der forblev i embedet indtil ansøgt afsked pr. 31. september 1940.

Det blev postmester Kaj Louis Peter Frederik Larsen, der kom til at beklæde embedet som chef for postvæsenet i Randers gennem besættelsesårene, idet han var postmester til 1. juni 1950, fra hvilken dato han blev udnævnt til overpostinspektør i 1. distrikt.

Byens næste postmester blev postinspektør Anders Peder Lykke Pedersen. Han beklædte embedet indtil udgangen af april måned 1967, idet han fra denne dato søgte afsked på grund af alder. Han nyder nu sit otium i København.

Postmester A. P. Lykke Pedersen blev afløst af postkontorets nuværende chef, postmester Alex Kilian, der inden tiltrædelsen i Randers den 1. maj 1967 havde været postmester i Herning.

Postmester A. Kilian

Personalet m. m. omkring 1870

I 1870 bestod personalet af postmesteren og 2 fuldmægtige, hvoraf den ene var beskæftiget det meste af tiden på banegården, således at 2 mand alene måtte klare forretningerne på postkontoret. Der var ansat 1 pakkepostbud og 3 postbude. 1 postbud havde udelukkende banegårdstjeneste, og de øvrige 2 postbude var således alene om at besørge omdeling af posten til Randers, dengang 13.000 indbyggere samt udføre kontortjeneste på postkontoret.

Af »Takst og Adressebog for Breve og Pakker i Randers Postdistrikt samt Randers Amt« fra 1884 fremgår, at åbningstiden for postkontoret var kl. 8—12 og 14—20 på hverdage, medens der på søn- og helligdage kun var åbent kl. 8—9 og 12—14. Der var omdeling hverdage kl. 6.15, 9.00, 12.15, 16.15 og 19.15 samt på søn- og helligdage kl. 6.15, 9.00 og 12.15. Disse omdelingstider var dog kun gældende om sommeren. Om vinteren bortfaldt omdelingen kl. 6.15.

Personalet m. m. idag

Idag beskæftiges foruden postmesteren på postkontoret ialt 48 personer af kontorpersonalet og 153 personer af postbudpersonalet. Udover hovedpostkontoret og banegårdsposthuset er der i Randers 2 postekspeditioner, der bestyres af postforvaltere med medhjælp samt 8 postindleveringssteder. Af disse er 2 betjent af postuddannet personale og har til huse i lokaler, der er lejet af post- og telegrafvæsenet, medens de øvrige bestyres på kontrakt af indehaveren af den forretning, hvor indleveringsstedet er indrettet.

Postomdelingen i Randers by udføres af 61 brevomdelere og 12 pakkeomdelere.

Kunderne uden for selve Stor-Randers betjenes af 69 landpost-ruter, hvoraf de 42 udføres i bil.

Under postkontorets område hører endvidere 7 postekspeditioner på landet og 10 posthuse af andre kategorier.

Randers postkontor er idag landets 5. største og betjener daglig 37.500 husstande eller knap 100.000 beboere indenfor området.

I finansåret 1972—73 ekspederedes i dette område:

ca. 9.980.000 afgående brevforsendelser

ca. 512.700 afgående pakker

ca. 1.622.000 indbetalingskort med et samlet pålydende på ca. 1.065.980.000 kr.

ca. 525.000 ankommende pakker.

Postkontoret har ca. 1.356.525.000 kr. i samlet årlig omsætning.

Postbefordring og postomdeling

Christian den IV's »Forordning om postbude« af 24.12.1624 nævner kun 1 rute, hvor der var kørende befordring, nemlig ruten København—Kolding—Hamburg, der udførtes 1 gang ugentlig.

Alle øvrige postruter blev udført gående, og der var direktiv om, at al post til Jylland nord for Kolding skulle afgives i denne by.

Herfra udgik således et antal gående postbude blandt andre også »Randers Budde« over Vejle, Horsens, Skanderborg og Års til Randers.

Taksten for et brev fra Kolding til Randers var 12 skilling.

Ved Randers postkontors oprettelse i 1674 var denne rute, efter Klingenbergers overtagelse af hele postvæsenet for en 30-årig periode i 1653, ændret til udførelse som ridende. Der var en bestemmelse om, at hver rytter højst måtte medtage 37 kg post.

Alle breve, der skulle befordres fra en by til en anden, blev nummeret og enkeltvis opført på fortegnelser med angivelse af modtagerens navn. På ankomstposthuset blev der af postmesteren først foretaget en omhyggelig afkrydsning af samtlige breve med fortegnelsen, hvorefter denne blev ophængt i forstuen eller andet synligt sted, således at modtagerne selv kunne se, om der var brev og derefter afhente dette mod kvittering. Først cirka 100 år efter blev der indført en ordning med, at hvis afhentningen ikke var sket inden en bestemt fastsat frist, skulle de udbringes mod betaling af bærepenge. Denne ordning blev opretholdt i provinsen indtil 1. januar 1845, hvor der indførtes brevomdeling i byerne og fra 1848 også de første forsøg herpå i landdistriktet.

I 1783 var postmængden blevet så omfattende, at den i stedet for på hesteryg måtte befordres i en 2 hjulet enspændervogn, hvor posten opbevarede i en lædersæk foran postillonen — en såkaldt Kariol — der anvendtes indtil 1815, hvor den afløstes af Kugleposten. Danmark er det eneste land i verden, der har anvendt vogne af denne type. Fadingen havde form som en kugle, og var på oversiden forsynet med pigge. Såvel formen som piggene skulle forhindre, at postillonen medtog passagerer på turene. Først 1865 gik den ud af brug.

Sideløbende med anvendelsen af kuglepostvognen blev der 1798 gjort forsøg med 2 diligencer på Sjælland. Benyttelsen af dette befordringsmiddel fik stor udbredelse omkring 1830 og nåede sit højdepunkt i 1846, hvor postvæsenet med disse vogne befordrede 52.000 rejsende.

Om sådan post- og passagerbefordring fra Randers meddeler postmester N. la Cour i en annonce i oktober 1823 følgende vedrørende vinterkøreplanens ændringer:

»Post skal indleveres på posthuset og passagerer indskrives således:
Mandage kl. 3—6: Pakker og rejsende til Søndre og Nordre rute.
tirsdage og fredage kl. 8—11: Breve til Søndre rute og til Grenå og Ebeltoft.
torsdage kl. 3—7: Pakker til Viborg.
mandage og torsdage kl. 3—7: Breve til Viborg.«

Den første jernbanestrækning i Jylland — strækningen Århus—Randers — åbnedes 3. september 1862, men først den 1. oktober året efter blev den jydsk jernbane benyttet til postbefordring samtidig med, at der etableredes jernbanedrift også på ruten Langå

—Viborg, og diligenceruternes inddragelse indledtes i 1908 samtidig med, at postvæsenet anskaffede sin første automobil.

Randers Bypost

Postvæsenets hovedopgave var i 1880'erne stadig at bringe post (og personer) mellem landsdelene og de enkelte poststationer, samt at sørge for omdeling af denne post. Ganske vist havde man omkring 1861 også overtaget lokalbesørgelsen af post, men besørgelsen var ikke effektiv nok, og der dukkede derfor en række konkurrerende private postfirmaer op. Det var de såkaldte Byposter. Først efter at postvæsenet ved postloven i 1888 fik eneret på besørgelse af lokalbreve, og der i loven udstedtes forbud mod udvidelse af de bestående byposter, blev den private postvirksomhed indstillet.

Randers havde i lighed med andre store jyske byer også sin bypost. Dens fulde navn var »Randers Bypost og Pakkeexpedition«. Den blev oprettet den 1. maj 1885 af S. Christensen, der var af gammel Randersfamilie. Han var indehaver af byposten i hele eksistenstiden indtil 2. maj 1890, på hvilken dato byposten blev ophævet mod en afståelsessum fra postvæsenet.

Post, der blev besørgt af dette firma, blev af publikum nedlagt i en af de efter sigende 36 gule postkasser, der var opsat i Randers. Disse gule postkasser, der alle var ophængt i nærheden af postvæsenets røde postkasser, var af samme form og størrelse, som postvæsenets. Bypostens kasser blev tømt 4-5 gange daglig og brevene omdelt umiddelbart efter sorteringen på »posthuset«. Postbudene var store drenge, der både sørgede for tømning og omdeling. Efter skoletid og til langt ud på aftenen arbejdede disse drenge, og på den sidste aften i ugen kunne de hjemføre ugelønnen, der var på 2 kr. Byposten hed da også drengene imellem »Randers By- og Slavepost«.

Ønskede man en pakke lokalbesørgt, lagde man blot en seddel i den nærmeste gule brevkasse, og en dreng afhentede pakken til videre besørgelse. Byposten udlejede også bude.

Taksten for et almindeligt brev var 3 øre og for et ekspresbrev 5 øre. Pakker afhentedes og bragtes overalt i byen for 8 øre for pakker på 1—10 pund. Pakker på 20—50 pund var noget dyrere. De kostede 20 øre.

Portoen blev tilsvaret på forsendelsen ved at påklæbe bypostens egne »frimærker«. Disse mærker, hvoraf der i de 5 år firmaet eksisterede blev trykt ikke mindre end 54 hovednumre, fandtes med forskellige motiver, farver og pålydende. Hyppigst

Eksempler på bypostmærker

anvendtes Niels Ebbesens statue som motiv, men også byvåbnet med de tre tårne er anvendt. Mærkerne menes fremstillet hos lokale bogtrykkere, der ligeledes fremstillede mærker til andre byers byposter. Der er ingen tvivl om, at mærker fra disse byposter er en specialitet indenfor filatelen, og bl. a. kan Byhistorisk Arkiv i Randers fremvise en meget smuk samling af disse mærker.

Som nævnt blev Randers Bypost nedlagt i 1890, idet indehaveren mod en sum på 100 kr. pr. brevkasse fra postvæsenet opførte med denne forretning. S. Christensen modtog fra postvæsenet i alt 2.500 kr., således at antallet af brevkasser på afståelsestidspunktet må have været nede på 25.

Den kommende tid

Lige siden postvæsenets oprettelse i 1624 har det været opgaven at bringe posten frem hurtigt, sikkert og billigt under udnyttelsen af de tekniske muligheder, der gennem tiderne var til rådighed.

Den kommende tid vil sikkert blive endnu stærkere præget af udnyttelse af teknikken, især ved sortering af brevpост i centralt placerede sorteringsanlæg, der automatisk er i stand til at læse postnumrene og samtidig sortere brevene i bundter til de steder, hvortil de er bestemt, og ligeledes maskinsortering af pakkeposten i mekaniske anlæg, der af hensyn til udnyttelsen kræver samling af pakkepost fra større områder for at være rentable, men den

egentlige omdeling — aflevering af forsendelserne til modtagerne — vil fortsat skulle udføres af mennesker.

Da denne del af postvæsenets daglige arbejde ikke kan automatiseres eller på anden måde overføres til anden behandling end den hidtil kendte, vil den menneskelige arbejdskraft også fremover være den helt afgørende faktor for arbejdets afvikling, for post- og telegrafvæsenets økonomi og også for den måde, hvorpå vore kunder vurderer vor arbejdsindsats.

Personalet på Randers postkontor ønsker i jubilæumsåret som altid at leve op til postvæsenets gamle motto »Troe og agtsom« og at bestræbe os på også at yde vore kunder en så god service, som forholdene til enhver tid tillader.

I jubilæumsarrangementerne vil indgå stempling af frimærker til samlerbrug med et særstempel, der kun vil blive anvendt denne ene gang, og som indeholder et motiv af byens gamle rådhus. Endvidere forskellige arrangementer, hvorved postkontoret vil markere dagen, herunder denne lille historiske redegørelse, med hvilken vi siger tak for samarbejdet såvel indadtil som udadtil igennem 300 år og samtidig håber, at vi positivt vil kunne medvirke til byens og erhvervslivets trivsel også i kommende år.

Randers postkontor, den 31. marts 1974.

Alex Kilian,
postmester

